

TIDSKRIFTSÖFVERSIKT

De med * betecknade uppsatserna äro illustrerade.

TEKNISK TIDSKRIFT, ELEKTROTEKNIK, Mars. — Beräkning af elektriska kraftledningars hållfasthet*. — Benkö-Elementet och dess användning speciellt för framställning af elektrolytjärn. — Elektriciteten år 1911. — Saltsjöbanans elektrifiering. — Elektrisk uppvärmning i kombination med nu brukliga uppvärmningssystem.

TEKNISK TIDSKRIFT, ARKITEKTUR, Mars. — Några billiga kyrkolokaler*. — Broarna öfver Kungsgatan i Stockholm*. — En utredning angående uppförande af boställshus vid statens järnvägar*. — Taktäckning och taktäckningsmaterial. — Öfverintendentens ämbetets verksamhet år 1911.

INDUSTRIIDNINGEN NORDEN, Mars 1. — Den planeerade marconistationen*. — Utvinning af salpeter ur luften.*

POPULÄR NATURVETENSKAPLIG REVY, häft 1. — De moderna jättetelefen*. — Jordskalf i Sverige*. — Mätning af höga temperaturer. — Trådlös telegrafi*.

INGENJÖREN, nr:is 15—18. — Artificiell belysning*. — Klipp-ljus för järnvägssignaler*. — Propellerfartyget och teorierna för propellern. — Ledningar för elektriska spårvägar i gatorna. — Prof. J. Wilkens*. — Vattenverket i Peking*. — Om Sveriges grundvattenförhållanden.

TEKNISK UKEBLAD, Mars 1. — Våra stationsbyggnader. — Torfindustrien vid årsskiftet. — Vagabonderande strömmar i Kristiania. — Nyare metoder för extraktion af kisbränder och malmer medelst klorerande rostning*. — Motorkontrollapparater för hög- och lågspänning*. — Elektroteknisk utställning i Bergen 1912.

ENGINEERING RECORD, Februari 3. — Elektrobilar. — Jorddamm, reservoar och vattenkraftsanläggning vid Los Angeles*. — Uppmätning af gasers framströmning i rör*. — Maskiner för stora mätningssystem utläggning*. — Brobyggnad i Washington*. — Undersökningar öfver betongblandningar*. — Rhenbron vid Homburg*. — Eldsvådeskador i Amerika*. — Förbättring af äldre engelska vägar. — Rörförråds ordnande*. — Gatubeläggning i Washington. — Läckage å gjutna vattenrör. — Kostnader för brobyggnader af betong*.

Februari 17. — Reformen i patentväsendet. — Hydroelektrisk kraftstation i Raquette floden*. — Värdering af järnvägar. — Grundläggning för byggnad*. — Dammbyggnads-ras*. — Vattenkraftens

värde. — Anläggning af en 100' gata mellan två städer*. — Grundförstärkning under byggnad*. — Brobyggnad öfver Connecticut-floden*. — Vattenreningsanläggning för staden Kansas*. — Naturstens användning vid vägbyggnad. — Utbyte af broöfverbyggnad*. — Konstruktionsförhållanden vid dammar*. — Betonkulvertadsbyggnad vintertid.

SAMMANKOMSTER

SVENSKA TEKNOLOGFÖRENINGEN.

Afdelningen för Väg- och Vattenbyggnadskonst sammanträder måndagen den 11 mars 1912 kl. 7,30 e. m. — *Ärenden:* 1. Protokolljustering. — 2. Inval. — 3. Val af kommitté för behandling af frågan om markbärighetsundersökningar. — 4. Behandling af utvidgad förslag till yttrande öfver det k. kommittéförelag till lag om expropriation (se Sv. Teknologföreningens Handlingar L.). — 5. *Amerikanska byggnadsadministrationsprinciper*, föredrag af löjtnant G. Lowell. — 6. *Förslag till utvidgning af Göteborgs hamn*, meddelande med skioptikonbilder af professor W. Fellenius.

Afdelningen för Teknisk Undervisning sammanträder onsdagen den 13 mars 1912 kl. 7,30 e. m. — *Ärenden:* 1. Protokolljustering. — 2. Inval. — 3. Skrifvelser m. m. — 4. Interiörer från Tekniska Högskolans första tider, föredrag af professor P. Henriques.

Afdelningen för Kemi och Bergsvetenskap sammanträder torsdagen den 14 mars 1912 kl. 7,30 e. m. — *Ärenden:* 1. Protokolljustering. — 2. Inval. — 3. Skrifvelse från ing. John Ohlsson. — Föredrag: 4. »Några undersökningar rörande fimpappers hållbarhet», föredrag af civiling. W. Hellgren. — 5. »Om Kubas bergshandtering», föredrag med demonstration och skioptikonbilder af bergsing. Bror L. son Orton.

Afdelningen för Elektroteknik sammanträder fredagen den 15 mars 1912 kl. 7,30 e. m. — *Ärenden:* 1. Protokolljustering. — 2. Inval. — 3. Fortsatt behandling af den vid föregående sammanträde bordlagda skrifvelsen från Afdelningens styrelse angående förslag till ändring af arbetsordningen i samband med förslaget om tillsättande af ett redaktionsutskott. — 4. »Om trådlös telegrafi.» Föredrag med demonstration af ingenjör Gilbert Ekstrand.

SVENSKA TEKNOLOGFÖRENINGENS ÅRSMÖTE

den 22—23 mars 1912. Lokal: Föreningens stora sal, Jakobsgratan 19, Stockholm.

Preliminärt program.

A. Ordinarie stämman fredagen den 22 mars 1912 kl. 7,30 e. m.

Ärenden: 1. Styrelsens och revisorernas berättelser öfver 1911 års förvaltning.

2. Val af ordförande och två vice ordförande i Föreningen samt tre ledamöter och fem suppleanter i Föreningens styrelse, för år 1913.

3. Val af tre revisorer och två suppleanter, för år 1912.

4. Inval.

5. Skrifvelse från Föreningens styrelse rörande styrelsens åtgärder med anledning af dels uteblifvet val af Afdelningens för Skeppsbyggnadskonst representanter i styrelsen för 1912, dels samma Afdelningens öfverklagade redaktörsval.

6. Frågor rörande Svenska Teknologföreningen och Baltiska utställningen i Malmö 1914.

a. Förslag till anordnande af en utställning genom ritningar, modeller etc. för de inom Föreningen företrädde grenarna af tekniken, som ej blifva annorledes representerade. Inledes af förslagsställaren civilingenjör *Gotth. Dieden*.

b. Fråga om möjligheten af att i samband med utställningen anordna en ingenjörskongress med internationell läggning. Inledes af Skånska ingenjörsklubbens ordförande öfvering. *I. Svedberg*.

7. Förslag till ändring af Föreningens ordningsregler.

B. Allmänt årsmöte lördagen den 23 mars 1912 kl. 10 f. m.

Ärenden: 1. Mötets öppnande.

2. Frågan om centralförvaltningens omorganisation. Diskussion med inledningsföredrag af kansli-sekreteraren *A. Unger*, sekreterare hos departementalkommittén, samt dr *Gunnar Huss*, sekreterare i kungl. kommerskollegiikommittén.

Lunch-paus.

3. Elektricitetens betydelse för ekonomisering i industriell drift. Föredrag af dr.-ing. *Johannes Ruths*.

Obs! Efter mötet är tillfälle beredt att kl. 6 e. m. intaga gemensam middag å Hotell Rydberg.

På aftonen anordnas å Föreningens lokal från kl. 8,30 e. m. samkväm med dans.

TEKNISK TIDSKRIFT

1912. 16 MARS

VECKOUPPLAGAN 42 ÅRG. • HÄFT. 11

Redaktör: NILS CRONSTEDT.

INNEHÅLL: Svenska Teknologföreningens verksamhet under 1911; Förslaget till ny expropriationslag; Engelsk kapitalplacering i utlandet; Svenska Teknologföreningens ingenjörregister; Riksdagen; Smärre meddelanden; Personaltidningar; Tekniska Föreningar; Tidskriftsöfversikt; Sammankomster.

Centraltryckeriet

Stockholm 1912

SVENSKA TEKNOLOGFÖRENINGENS VERKSAMHET UNDER ÅR 1911.

Vid den ordinarie stämman, som äger rum fredagen den 22 innevarande mars föreligger följande styrelseberättelse öfver Svenska Teknologföreningens verksamhet år 1911.

Till Svenska Teknologföreningen.

Styrelsen för Svenska Teknologföreningen får härmed afgifva berättelse öfver förvaltningen af föreningens angelägenheter och verksamheten under år 1911.

1. Medlemmarne.

Under året hafva i föreningen inträdt 98 nya medlemmar, däraf 39 förutvarande ledamöter af Tekniska Högskolans studentkår; 33 af dessa hade förut tillhört föreningens studentsektion.

Såvidt känt är har föreningen under året genom döden förlorat följande 26 medlemmar: ingenjör Johan B. Vult von Steyern, Landskrona; amiral Theodor Sandström, Stockholm; disponent Oscar Larson, Hallstahammar; ingenjör Gustaf Berman, Stockholm; ingenjör P. G. Fredlund, Stockholm; ingenjör O. Fahnehjelm, Stockholm; ingenjör O. E. Gustafsson, Stockholm; major Erik J. A. Westerberg, Stockholm; ingenjör Erik E. Berggren, Stockholm; f. d. professor P. W. Almqvist, Stockholm; ingenjör John Wilhelm Husberg, Santiago del Estero, Argentina; bergsingenjör H. M. Hoffstedt, Stockholm; ingenjör Olof R. W. Åkerberg, (å utrikes ort); lektor Erik Andersson, Stockholm; konsul Sture P:son Henning, Helsingborg; ingenjör K. G. Anker, Uppsala; direktör Daniel Norrman, Stockholm; brukspatron Wilhelm Tham, Huskvarna; ingenjör Carl Gustaf Wittenström, Stockholm; ingenjör Henrik Wilhelm Theodor Ahlberg, Sundbyberg; direktör Robert Almström, Stockholm; bruksägare H. E. Montgomery, Rottneros; bruksägare Christian Lundberg, Stockholm; byrådirektör John Sabelström, Stockholm; direktör R. David L. Thornburn, Uddevalla; ingenjör Torsten K. Edling, Smedjebacken.

Stadgad årlig afgift har erlagts af 1,657 ledamöter, hvaraf 712 voro bosatta i Stockholm samt 945 i landsorten eller utomlands. Antalet ledamöter, som erlagt årsafgift för all framtid, utgjorde vid årets slut 75.

2. Sammanträden.

Inom föreningen ha under 1911 afhållits 64 sammanträden; nämligen 4 stämmor (2 ordinarie och 2 extra), 8 allmänna sammankomster med föreningen i sin helhet samt 53 sammanträden inom afdelningarna, sålunda fördelade:

Afd. för Mekanik	7
» » Elektroteknik	9
» » Husbyggnadskonst	12
» » Väg- och Vattenbyggnadskonst.....	10
» » Kemi och Bergsvetenskap	10
» » Skeppsbyggnadskonst.....	2
» » Teknisk Undervisning	3

Föreningens styrelse har under året haft 13 sammanträden. Större möten med förhandlingar utsträckta öfver en eller flera dagar hafva i likhet med föregående år anordnats för föreningen och dess olika afdelningar. Föreningen har två gånger varit samlad till allmänt årsmöte, den 23—24 mars och 18 november, hvaraf det senare mötet afhölls i samband med föreningens 50-års jubileum. Vid detta tillfälle sammanträdde föreningens samtliga sex facktekniska afdelningar den 17 november till årsmöten med heldagsprogram.

3. Stadgar.

Genom föreningens beslut vid stämman den 16 november 1911 genomfördes två viktiga stadgeändringar.

Den ena innebar ökning af styrelsen med tre ledamöter jämte samma antal suppleanter, och hade till ändamål dels att bereda plats inom styrelsen för flera representanter för de allmänna föreningsintressena och dels att kunna i större utsträckning än hittills i styrelsen invälja föreningsledamöter, som icke hafva sin verksamhet i Stockholm eller dess omedelbara närhet. Val af dessa, jämte val af föreningens ordförande och båda vice ordförande samt revisorer, äro förlagda till den ordinarie stämman i mars månad och förrättas alltså af föreningen i sin helhet. Då ett allmänt årsmöte hittills städe efter dessa möten införande anordnats och säkerligen under en afsevärd framtid kommer att anordnas i samband med marsstämman, har denna stämman blifvit af en alldeles särskild betydelse för föreningsintresset, hvilket nu än mera betonas genom ofvannämnda viktiga valförrättningar.

Den andra stadgeändringen genomförde en höjning af medlemsafgifterna, som länge af styrelsen påkallats, då föreningens ekonomi på flera år icke kunnat motsvara de kraf, som föreningens utveckling under senare år ställt på densamma. Styrelsen återkommer nedan i annat sammanhang till detta spörsmål.

4. Föreningens 50-årsjubileum.

År 1911 hade 50 år förflutit, sedan föreningen den 2 mars 1861 stiftades. Med anledning häraf beslöt föreningen redan år 1909 att på särskildt sätt högtidligt hålla den tidpunkt, då det första halfseket af dess verksamhet förflutit. De åtgärder som härför vidtogos, äsyftade dels anordnande af ett större föreningsmöte i samband med en jubileumsfest, dels utgifvande af vissa publikationer öfver föreningen och dess verksamhet. Vidare önskade föreningen vid samma tillfälle hugfästa minnet af den store ingenjören och uppfinnaren Christopher Polhem genom att fira 250-årsdagen af hans födelse. I och för dessa planers genomförande tillsattes af föreningen en jubileumskommitté, bestående af ett större antal bemärkta förenings-

Svenska Teknologföreningens inkomster och utgifter år 1911.

Inkomster:		Utgifter:	
Svenska Teknologföreningen:		Svenska Teknologföreningen:	
Inträdesavgifter:		Fastighetens omkostnader:	
1) Nyinvalda medlemmar	1 770	1) Skatter och onera	388 45
2) F. d. medlemmar af Tekn. Högskolans studentkår	90	2) Underhåll	1 144 30
	1 860		1 532 75
Årsavgifter:		Inventarier:	
1) Stockholmsledamöter	17 800	1) Inköp: a) Möblemang i klubb- och kommittérum samt matsal 5 573: 65	
2) Landsortsledamöter	10 708 75	b) Uppsättn. af restauranten 2 822: 33	
3) I utlandet bosatta ledamöter	937 50	c) Diverse inventarier	1 397: 55
	29 446 25	2) Underhåll	450 33
Studentkårens avgifter:			10 243 86
1) Årsavgift	859	Biblioteket:	
2) Öfriga avgifter (för Teknisk Tidskrift m. m.)	836	1) Inköp	1 737 56
	1 695	2) Bindning m. m.	1 002 81
Avgifter för all framtid			2 740 37
	1 500	Lokalomkostnader:	
Räntor:		1) Uppvärmning	508 40
1) Obligationer	756	2) Belysning	1 450 27
2) Bankräkningar	361 68	3) Telefon, brandförsäkring, utskänkingsavgift	705 13
	1 117 68	4) Rengöring, extra vakthållning m. m.	1 946 65
Hyror m. m. å fastigheten och lokaler:			4 610 45
1) Teknisk Tidskrift	2 000	Räntor å inteckningslån:	
2) Tillfällig uthyrning	835	1) Ränte- och Kapitalförsäkringsanstalten (ränta och amortering)	1 200
3) Afgäld för en telefongalge och utdelning i brandkontoret	180	2) Sv. Läkaresällskapet	4 450
4) Östugans lokal 1/1 - 30/6	1 774 99		5 650
	4 789 99	Löner och arvoden:	
Bokförlagets vinst			
	2 272 66	1) Sekreterare och kamrerare 6 500: —	
Försålda arkitekttaxor		däraf från Tekn. Tidskrift 2 000: —	4 500
	31	2) Biträde å kansliet	1 800: —
Klubbbrörelsens vinst		däraf från Tekn. Tidskrift 720: —	1 080
	1 172 64	3) Extra biträden å kansliet under maj —dec	2 585 50
Annonser i ledamotsförteckningen		4) Förste vaktmästare, lön jämte förmåner	2 010 21
	1 190	5) Andre d:o	925
Polhemsfonden I (minskning)			11 100 71
	18	Pension till ingenjör Gottfrid Boberg:	
Polhemsfonden II:		1) Ränta å Bobergsfonden	1 247 30
1) Insamlade medel incl. ränta	22 205 90	2) Föreningens tillskott	2 352 70
2) Försålda Polhemsskrifter	2 164 25		3 600
	24 370 15	Diverse omkostnader:	
Värdeökning af fastigheten 19 Jakobsgratan i Stockholm		1) Porto	2 171 43
	30 000	2) Årsmöten och sammanträden	845 29
Värdeökning af inventarier:		3) Skioptikonbilder	391 16
Efter afskrifning af	1 323: 64	4) Trycksaker och kallelsekort	2 062 08
exklusive inventarier påförda		5) Tidningar, skrifmaterialier m. m.	1 162 43
Teknisk Tidskrift	379: 78	6) Resor och representation	433 96
	9 300	7) Diverse	364 42
Värdeökning af biblioteket:			7 430 77
Efter afskrifning af	1 740: 37	Ledamotsförteckningen:	
Amortering å skuld till Ränte- & Kapitalförsäkringsanstalten	890 96	Tryckningsomkostnader m. m.	1 087 75
Statsanslag	5 000	Kommittéarbeten	4 407 86
Af Allmänna Fonden disponerade medel: (årets förlust)	5 672 31	Fondernas ökning:	
	121 326 74	1) Byggnadsfonden II:	
Transport kr.		a) årsränta å 5 % å 1 280: —	64: —
		b) hälften af under året erlagda inträdesavgifter	930: —
			994
		Polhemsfonden I: (minskning	
		18: 10)	
		årsränta å 5 % å kr. 5 637: 36	281: 87
		utgifter för Polhemspristämningen	299: 97
		2) Polhemsfonden II:	
		gåfvor och öfriga inkomster 24 370: 15	
		afgård kostnad dels för minnesskrift	
		öfver Polhem	7 374: 37
		dels för minnesvård	
		öfver Polhem	2 436: 75
			9 811: 12
		3) Sandellsfonden: årsränta å 5 %	
			14 559 03
		4) Byggnadssamfundets donationsfond:	
		årsränta å 5 %	225: 95
		försålda arkitekttaxor 31: —	
		afgård för ny upplaga af taxan	30: —
			1: —
			226 95
		5) Reservfonden: 5 avgifter för all framtid	
		50-årsjubiléet:	
		Utgifter för jubileumsfesten och därmed förbundna möten	15 956: 11
			17 407 71
Transport kr.		Transport kr.	
	121 326 74		69 812 23

Transport kr.		Transport kr.	
	121 326 74		69 812 23
Teknisk Tidskrift:		Teknisk Tidskrift:	
Annonsintäkter	100 601 16	Framställningskostnader:	
Prenumeration utom föreningen	12 532 84	1) Textafdelningen	50 923: 35
Försäljning af äldre årg., lösnummer m. m.	1 205 61	2) Annonsafdelningen	33 626: 61
Offentliga anslag:			84 549 96
1) Stats	5 000	Löner och arvoden	28 504 40
2) Letterstedska föreningens	1 000	Omkostnader, expedition och diverse	10 465 21
	6 000	Lokalhyra, inventarier m. m.	2 879 78
Sv. Teknologföreningens tillskott 7 484: 83		Afskrifningar och rabatter	1 425 09
			127 824 44
		Kronor	Kronor
			241 666 35

Svenska Teknologföreningens ekonomiska ställning år 1911.

Tillgångar		Skulder	
den 1 jan. 1911	den 31 dec. 1911	den 1 jan. 1911	den 31 dec. 1911
Svenska Teknologföreningen:		Svenska Teknologföreningen:	
1 223 26	1 830 36	90 000	90 000
Kassabehållning		Lån mot inteckningar:	
Innestående å kapitalräkning i bank:		a) hos Sv. Läkaresällskapet	90 000
100: 89	105 10	b) hos Ränte- och Kapitalförsäkringsanstalten	5 509 85
13 889 19	13 788: 30	Polhemsfonden I	5 619 26
349 08		Polhemsfonden II (insamling)	2 557 33
18 900		Sandellsfonden	2 682 32
200 000		Byggnadssamfundets donationsfond	4 746 07
13 700		Polhemsfonden	24 946 17
6 500		Byggnadsfonden	88 004 52
2 040 40		Reservfonden	8 800
1 201 90		Allmänna fonden (kapitalbehållning)	5 925 07
—		Skuld till diverse kreditorer (obetalda räkn.)	31 023 22
173 45			
Teknisk Tidskrift.		Teknisk Tidskrift:	
35 369 55	40 244 94	1 327 23	188 53
886 13	1 135 80	697 25	
218 71	302 11	39 761 67	70 540 85
1 176 75	993 90		
—	5 000		
925 99	905 56		
2 574 96	3 326 76		
299 129 37	366 543 19	299 129 37	366 543 19

medlemmar, hvilka inom sig utsågo två arbetsutskott. Det ena af dessa, bestående af föreningens ordf., direktör Rob. Dahlander och ingenjör C. Gottfr. Rystedt jämte föreningens sekreterare, omhändertog utgifvandet af en historisk framställning af föreningens verksamhet under åren 1861—1911, hvars hufvuddrag publicerades i form af ett jubileumshäfte af Teknisk Tidskrift och är att förvänta i bokform efter utvidgning och komplettering. Det andra utskottets medlemmar voro öfverste F. V. Hansen, hvilken fungerade som ordförande såväl i den stora jubileumskommittén som inom detta utskott, samt öfveringenjör J. A. Brinell, förste intendenten I. G. Clason, kapten Nils Cronstedt, ingenjör Tore Lindmark, professor C. J. Magnell, professor G. Sellergren, disponent C. Salin och föreningens sekreterare. Genom detta utskotts försorg insamlades ej mindre än kronor 36 204: 20 (inkl. ränta) till en ny Polhemsfond, hvar behållning skall användas till understöd åt svensk forskning inom tekniska ämnesområden, hvarjämte af de insamlade medlen bekostats dels en minnesskrift öfver Christopher Polhem,

medlemmar, hvilka inom sig utsågo två arbetsutskott. Det ena af dessa, bestående af föreningens ordf., direktör Rob. Dahlander och ingenjör C. Gottfr. Rystedt jämte föreningens sekreterare, omhändertog utgifvandet af en historisk framställning af föreningens verksamhet under åren 1861—1911, hvars hufvuddrag publicerades i form af ett jubileumshäfte af Teknisk Tidskrift och är att förvänta i bokform efter utvidgning och komplettering. Det andra utskottets medlemmar voro öfverste F. V. Hansen, hvilken fungerade som ordförande såväl i den stora jubileumskommittén som inom detta utskott, samt öfveringenjör J. A. Brinell, förste intendenten I. G. Clason, kapten Nils Cronstedt, ingenjör Tore Lindmark, professor C. J. Magnell, professor G. Sellergren, disponent C. Salin och föreningens sekreterare. Genom detta utskotts försorg insamlades ej mindre än kronor 36 204: 20 (inkl. ränta) till en ny Polhemsfond, hvar behållning skall användas till understöd åt svensk forskning inom tekniska ämnesområden, hvarjämte af de insamlade medlen bekostats dels en minnesskrift öfver Christopher Polhem,

dels en ny minnesvård af marmor i stället för den minnestafva af trä, som varit uppsatt vid koret i Maria kyrka i Stockholm, där Polhem är begravd. Minneskriften öfver Polhem redigerades af andre bibliotekarien vid kungl. biblioteket Samuel E. Bring under medverkan af professor G. Selligren, bergsingenjör H. Sundholm och kapten Nils Cronstedt. Minnesvården i Maria kyrka prydes af en porträttmedaljong i brons öfver Polhem, utförd af professor A. Lindberg. Genom föreningens styrelse hade redan 1909 ett aftal träffats med utgifvaren af svenskt porträttgalleri Hasse W. Tullberg, om att förlägga en porträttmatrikel öfver Svenska Teknologföreningens medlemmar 1911. Denna jubileumsmatrikel redigerades af föreningens sekreterare under medverkan af en redaktionskommitté, bestående af öfverdirektör A. Corin, f. förste ingenjör O. Fröman och ingenjör Frans Stridsberg samt utkom på hösten 1911.

Bland jubileumskrifterna är äfven att nämna en af professor O. E. Westin författad skrift med titel »Realiteten, Abstraktionen, Fingeringen och Fiktionen i der teoretischen Mechanik», hvilken skrift författaren skänkt till föreningen för att försäljas till förmån för den nya Polhemsfonden. Gåfvan omfattade såväl förlagsrätten till arbetet, som en färdigtryckt upplaga af 1 000 ex.

Själva jubileumsmötet ägde rum den 16—18 november. För dess värdiga anordnande hade af föreningens styrelse och jubileumskommitté tillsatts en gemensam delegation, bestående af direktör Rob. Dahlander, öfverste F. V. Hansen, ingenjör O. Nycander, hofintendenten Ax. Lagrelius och föreningens sekreterare. Mötet omfattade, förutom ordinarie stämma, årsmöten med såväl hela föreningen som med samtliga dess sex facktekniska afdelningar. Icke minst genom den senare anordningen och tack vare medverkan af ett stort antal föreningsledamöter i framstående teknisk ställning samt ett entusiastiskt arbete inom det betydliga antal afdelningsvis tillsatta nämnder och kommittéer, som för ändamålet trädde i verksamhet, kom mötet att på ett enligt styrelsens uppfattning synnerligen lyckligt sätt gifva ett samlat uttryck åt hvad föreningen vill och kan åstadkomma på det tekniska området. Den generalmöstring af föreningens arbetsuppgifter och omfattande verksamhet, som sålunda ägde rum, har säkerligen icke förfelat att utåt bidra till en rätt uppskattning af föreningens betydelse och insatser i utvecklingen.

Programmets höjdpunkt var festen i musikaliska akademien den 18 november, vid hvilken H. M. Konungen samt D. D. K. K. H. H. prins Carl, prinsessan Ingeborg och prins Eugen behagade hedra föreningen med sin närvaro. En talrik krets af inbjudna representanter för regeringen, statsförvaltningen, vetenskapliga institutioner, korresponderande in- och utländska tekniska föreningar samt en till närmare 1 000 personer uppgående samling af föreningsmedlemmar med damer öfvervar den anslående minnesfesten, där talet för Svenska Teknologföreningen hölls af föreningens ordförande direktör Dahlander, Polhemshyllningen framfördes af öfverste Hansen och årets Polhemspristagare kapten R. Ekwall ur H. M. Konungens hand emottog Polhemsmedaljen. De uttryck af aktning, erkännande och vänskap, som vid detta tillfälle i rikt mått kom föreningen till del, skola städse bevaras i tacksam hägkomst. Ett varaktigt minne för framtiden utgöra de dyrbara adresser, hvilka från ett stort antal korre-

sponderande föreningar i in- och utlandet till föreningen öfverlämnades.

Dekoreringen af akademisalen hade utförts enligt skisser af arkitekt C. G. Bergsten under ledning af arkitekt O. Almqvist. Efter festen ägde en gemensam, kordial middag rum å Grand Hotell, i hvilken deltog omkring 575 personer. I dekorationerna vid middagen ingingo tvänne porträtt i full storlek af föreningens stiftare Ernst August Wiman och Teknisk Tidskrifts grundläggare Wilhelm Hoffstedt, gåfvor till föreningen af dess mångårige ledamot ingenjör C. Gottfr. Rystedt. Trots de omfattande och dyrbara anordningar, som måste träffas för att gifva ett fullt värdigt förlöpp åt föreningens 50-årsjubileum, uppgingo de direkta utgifterna för jubileumsmötet tack vare den stora tillslutningen och en enskild föreningsledamots frikostighet endast till omkring 1,300 kronor. Härvid är dock hänsyn ej tagen till vissa utgifter, hvilka styrelsen, såsom på annat ställe här nedan omnämnes, hyser grundad förhoppning att få ersatta.

5. Samarbetesfrågan.

Förhandlingarna om ordnandet af samarbete med landets öfriga tekniska föreningar ha under året slutligen nått fram till ett positivt resultat. Förslaget till utvidgning af Svenska Teknologföreningen genom upptagande i densamma af öfriga om samarbete underhandlande föreningar vann icke tillräcklig analutning för sitt genomförande, såsom af förhandlingarna vid årsmötet den 23—24 mars framgick. För att bringa frågan öfver den döda punkten, där den sålunda syntes vara i fara att stanna, blef en annan utväg försökt, åsyftande en enkel öfverenskomelse af kontraktens natur om samarbete mellan landets tekniska föreningar för gemensam behandling af tekniska frågor af allmän betydelse. Ett utkast till en sådan förhandlingsordning, som helt och hållet lämnade det bestående organisationernas stadgar och arbetsätt orörda, förelades föreningen vid nämnda möte och vann där i princip gillande. Sedan detsamma ytterligare utarbetats af en kommitté, i hvilken beredts plats för medlemmar i ledande ställning inom det tekniska föreningslivet ute i landet, antog föreningen vid årsmötet den 18 sistlidne november »grunder för samarbete mellan Sveriges tekniska föreningar». Omedelbart efter mötet utsände styrelsen inbjudningar till de tio föreningar, med hvilka underhandlingar om samarbete hittills bedrivits, att biträda dessa grunder. Sex af dessa hafva, såvidt styrelsen tills dato erfarit, antagit inbjudningen, och inom de öfriga är frågan nära ett afgörande.

6. Öfriga ärenden af större vikt.

Den inom föreningen verksam museikommittén har fortsatt sitt arbete med insamlande af uppgifter och yttranden rörande planen att inrätta ett tekniskt museum samt bl. a. lyckats tillförsäkra fraktfrihet på vissa kommunikationsleder åt föremål afsedda för ett blifvande museum.

I frågan om reformering af entreprenad- och leveransväsendet har föreningen riktat en förnyad framställning till Kungl. Maj:t under erinran om sin underdåniga skrifvelse år 1909 med begäran om en revidering af förordningen om statens upphandlings- och entreprenadväsen m. m. Framställningen föranleddes denna gång af en resolution, antagen vid årsmötet i mars med anledning af

den där förda diskussionen öfver ämnet: Hvilka åtgärder kunna vidtagas för en sundare utveckling af vårt entreprenad- och leveransväsen?

Det kungl. kommittéförslaget till ny yrkesförelag har slutbehandlats inom föreningen efter förnyad diskussion. Yttrandet var dock icke vid årsskiftet expedieradt.

Föreningens kommitté för utredning om reformer inom skiljedomsförfarandet i tekniska och industriella tvister enligt nu gällande lag om skiljemän har under året fortsatt sitt arbete och därvid lyckats förvärfva medverkan af en framstående jurist, häradshöfding Th. Åström. Vid föreningens jubileumsmöte hade kommittén anordnat ett föredrag om skiljedomsförfarandet enligt dansk praxis af sekreteraren i Dansk ingenjörforening A. G. V. Petersen.

Genom regeringen och offentliga myndigheter har föreningen liksom föregående år erhållit åtskilliga uppdrag för det allmänna räknings. Vattenfalls- och dikningslagkommittéernas gemensamma betänkande med förslag till ny vattenlag blef sålunda af Kungl. Maj:t remitteradt till Teknologföreningen. Behandlingen af detta viktiga ärende slutfördes kort efter årsskiftet och är föreningens yttrande numera öfverlämnadt till regeringen.

Senare delen af kungl. sjöfartssäkerhetskommitténs betänkande har af kommerskollegium öfverlämnats till föreningen, hvilken behandlat ärendet inom sin Afdelning för skeppsbyggnadskonst, som äfven afgifvit ett preliminärt yttrande till kollegium. Ärendet är dock icke ännu slutbehandladt inom afdelningen.

Medicinalstyrelsens förslag till ny apoteksvarustadga har på begäran af kommerskollegium gjorts till föremål för en ingående granskning genom föreningens Afdelning för Kemi och Bergsvetenskap. Öfver 1910 års förslag till förordning angående explosiva varor, hvilket ärende i föregående styrelseberättelse omnämndes, har samma afdelning jämte Afdelningen för Väg- och Vattenbyggnadskonst afgifvit gemensamt yttrande.

På begäran af generaltullstyrelsens tullbehandlings- och upplysningsbyrå ha flera af föreningens afdelningar bistått byrån vid granskningen af den varuförteckning, som är afsedd såsom kommentar till den nya, vid slutet af sistlidet år ikraftträdande tulltaxan.

På anmodan af Stockholms stadsfullmäktiges beredningsutskott har föreningens Afdelning för Husbyggnadskonst utsett en ledamot i kommittén för utredning rörande åtgärder från kommunens sida till förebyggande af störande buller nattetid. Byggnadsnämnden i Stockholm har vidare riktat en hemställan till föreningen om utarbetande af normer för beräkning af byggnadskonstruktioners hållfasthet i allmänhet. Föreningen har visserligen, i enlighet med sina Afd:s för Husbyggnadskonst samt Väg- och Vattenbyggnadskonst yttranden i ärendet, ansett sig böra afböja ett så vidt omfattande uppdrag, men under hänvisning till sina arbeten på och utgifna normalbestämmelser för delar af det åsyftade ämnesområdet utfäst sig att granska genom myndigheternas försorg eventuellt utarbetade förslag, samt därjämte öfverlämnat ett inom den senare afdelningen utarbetadt förslag till program för en utredning af den art, nämnden önskat.

Beräffande verksamheten inom föreningens olika afdelningar hafva föredrag och diskussioner i tekniska och tekniskt ekonomiska ämnen, besök vid nyare anläggningar och byggnadsverk, utställningar af nya produkter, maskiner, ritningar och modeller omväxlande ingått i samman-

trädesprogrammen. Styrelsen hänvisar för närmare uppgifter härom till de årsberättelser, som afgifvas af respektive afdelningars styrelser och inflyta i Teknisk Tidskrift. Följande må dock därur anföras af allmänt intresse.

Inom Afdelningen för Mekanik har torffrågan med särskild hänsyn till det Ekelundska torfpulvrets användning till generering af ånga varit föremål för en ingående diskussion.

Afdelningen för Elektroteknik har underkastat det kungl. kommittéförslaget till ny expropriationslag en granskning genom särskilda kommitterade, hvilket resulterat i ett innevarande år afgifvet yttrande i saken. Vidare ha inom afdelningen utarbetats grunder för hållfasthetsberäkning af elektriska kraftledningar, hvilka komma att inflyta i föreningens handbokserie. De i vårt land så aktuella tekniska problem, som äro förknippade med anordnandet af högspänningsanläggningar för stora kraftbelopp, studeras af flera inom afdelningen verksam kommittéer.

Afdelningen för Väg- och Vattenbyggnadskonst har liksom Afdelningen för Elektroteknik ägnat särskild uppmärksamhet åt expropriationslagförslaget, hvars slutbehandling dock ej under året medhunnits. Det initiativ, som genom afdelningen togs för att väcka intresse för en förbättring af våra landsvägars byggnad och underhåll, ledde till bildande af en »vägkommitté», bestående af representanter för intresserade parter såväl inom som utom föreningen, med uppdrag att föra frågan framåt. Revideringen af föreningens normalbestämmelser för materialier och arbeten vid järnkonstruktioner för bro- och husbyggnader (Handbok V) har fortsatt, men ej avslutats. Andra delen af betongkommitténs arbete har emellertid slutförts och bestämmelser för utförande af arbeten i betong och armerad betong (Handbok XIII) antagits af afdelningen.

Under 1911 har föreningen varit representerad vid arkitektkongressen i Rom genom arkitekt R. S. Enblom. Föreningen är f. n. korporativ medlem af följande utländska sammanslutningar:

Intern. Verband f. d. Materialprüfung der Technik; Assoc. perman. des Congrès de Navigation.

Förteckning å de svenska och utländska tekniska föreningar, med hvilka Teknologföreningen står i korrespondens genom utbyte af publikationer m. m., återfinnes i föreningens årsbok för 1911.

7. Handböcker.

Föreningens serie tekniska handböcker har under året ökat med nr XIII: Bestämmelser för utförande af arbeten i betong och armerad betong, utarbetade och antagna af Afdelningen för Väg- och Vattenbyggnadskonst.

8. Ombyggnaden af föreningens fastighet.

I enlighet med beslut vid extra stämman den 9 juni har föreningens egendom Jakobsgatan 19 i Stockholm under sommaren och hösten undergått om- och tillbyggnad i öfverensstämmelse med stämman förelagda förslag, hvilka inom styrelsen utarbetats under medverkan af arkitekterna E. Josephson, T. Grut och C. G. Bergsten. Såsom byggnadskommittéer hafva fungerat direktör C. O. T. Örtenblad, öfveringenjör Aug. Decker, arkitekt C. G. Bergsten och kapten Nils Cronstedt jämte föreningens sekreterare. Ombyggnaden har i hufvudsak omfattat inredande af kökslokaler i källaren, restaurant- och klubbtrum i botten-

våningen, nya lokaler för Teknisk Tidskrift 1 tr. upp samt påbyggnad af en våning, innehållande vaktmästarbostad, tre kommittérum och diverse förrådsrum. På grund af de allmänna svårigheter, som för byggnadsverksamheten i Stockholm uppstodo genom sistlidne sommars lockout inom byggnadsbranschen, har anslaget till ombyggnadsarbetena icke obetydligt öfverskridits. Då lockouten utbröt, hade emellertid arbetena på ombyggnaden redan fortskridit så långt, att desamma icke utan stora risker för skada å egendomen kunde atbrytas och uppskjutas till gynnsammare tidpunkt. Hänsyn till det stundande föreningsjubiléet var också gifvetvis en anledning att trots ökade svårigheter och kostnader söka få arbetet färdigt till utsatt tid.

9. Föreningens och dess tidskrifts personal.

Såsom styrelsen i sin motivering för budgetsförslaget för 1912 till stämman i november utförligt omnämnde, har styrelsen ägnat särskild uppmärksamhet åt frågan om ledningen af föreningens sekretariat och kansli samt tidskriftsredaktion. Sedan föreningen i öfverinstämmelse med styrelsens förslag antagit en organisation, där såväl tidskriftens som föreningens ekonomi och angelägenheter handläggas af en gemensam chef, har styrelsen till innehafvare af befattningen som föreningens sekreterare och Teknisk Tidskrifts hufvudredaktör utsett den förutvarande sekreteraren ingenjör G. Holmberger. Såsom hans närmaste män hafva anställts ingenjör Reinhold Nauclet i egenskap af föreningens kamrerare och biträdande sekreterare samt kapten Nils Cronstedt i egenskap af redaktör i Teknisk Tidskrift.

Då den för afdelningsredaktörernas i Teknisk Tidskrift uppdrag bestämda treårsperioden utgick med 1911, har föreningen fastställt ny treårsperiod för dessa funktionärers mandat, hvarvid samtidigt den bestämmelsen träffades att redaktör för fackafdelning af Teknisk Tidskrift skall utses af föreningens motsvarande afdelning, dock endast på förslag af afdelningens styrelse.

Vid den tilländalupna treårsperiodens slut afgingo arkitekten I. Tengbom som redaktör för »Arkitektur», byråingenjör G. H. Hultman och docent Alf Grabe som redaktörer för »Kemi och Bergsvetenskap» samt ingenjör Axel Lindblad som redaktör för »Skeppsbyggnadskonst».

10. Ekonomien.

Föreningen har under år 1911 åtnjutit sedvanligt statsunderstöd af 5 000 kronor för utgifvande af Teknisk Tidskrift, med skyldighet att efter redaktionens beprövande offentliggöra reseberättelser afgifna till kommerskollegium af tekniska statsstipendiater, som icke ägna sig åt bergshandteringen. Därjämte har ett extra anslag af 5 000 kronor beviljats föreningen af Kungl. Maj:t såsom ersättning för hafda kostnader i samband med kommittéutredningar och andra uppdrag för det allmännas räkning.

Af Letterstedtska föreningens fonder har Teknisk Tidskrift som hittills uppburit ett understöd af 1 000 kr.

I vidstående tablåer öfver föreningens ekonomiska ställning samt inkomster och utgifter är sammanfattadt resultatet af föreningens och tidskriftens bokslut för 1911.

Föreningens bokslut visar, att räkenskapsåret varit förenadt med osedvanliga kostnader. I första rummet är därvid att erinra om föreningsjubiléet, hvars direkta utgifter äro bokförda till kronor 1 285:86. Därtill bör äfven räknas större delen af kostnaderna för förstärkning af arbetskrafterna å kansliet, kronor 2 585:50, hvarjämte en del allmänna omkostnader influerats af det omfattande arbetet på jubiléets förberedande. I balanssumman af tillgångar ingår under rubriken »jubiléet» ett belopp af 1 000 kronor, hvarmed kostnaderna för Afdelningens för Skeppsbyggnadskonst sammanträdde vid jubileumsmötet öfverskridit det belopp afdelningen skäligen ansett hafva bort disponera; man har nämligen anledning förvänta att det balanserande beloppet skall på enskild väg täckas.

Omständigheter, som vidare böra tagas i betraktande, äro ombyggnaden af föreningens fastighet jämte krafven på komfort och trefnad vid nyinredning af bottenvåningen för föreningens räkning samt föreningsrestaurantens igångsättning. I samband med ombyggnaden har tillfället begagnats att utföra en del under den närmaste tiden i alla händelser nödvändiga underhållsarbeten å fastigheten, hvilka skulle hafva dragit väsentligt större kostnader, om de utförts särskildt. Åtskilliga under året afslutade större kommittéarbeten hafva höjt kommittékostnaderna utöfver de beräknade. Den förlust, föreningens allmänna fond under året haft att täcka, utgör kronor 5 672:31, hvarigenom fonden minskats från kronor 11 597:38 till kronor 5 925:07.

Budgeten för 1911 antogs emellertid af föreningen med en brist af icke mindre än kronor 6 500, sedan föreningen afslagit styrelsens förslag om höjning af medlemsavgifterna. Att det ekonomiska resultat af 1911 års verksamhet vid ett sådant förhållande icke kunnat blifva godt, ligger i öppen dag. Styrelsen får i öfrigt hänvisa till sina utförliga framställningar af föreningens ekonomiska förhållanden i samband med budgetsförslagen för 1911 och 1912. Sedan föreningen numera med behjärtande af de skäl, styrelsen upprepade gånger framfört, påtagit sig höjda afgifter, förväntar styrelsen att jämvikt mellan inkomster och utgifter åter skall inträda.

Beträffande Teknisk Tidskrift visar bokslutet, att annonsinkomsterna med kronor 10 601:16 öfverstigit de beräknade, men att inkomst af prenumeration utom föreningen understigit den i budgeten förutsedda med kr. 2 467:16 en öfverskattning hvartill hänsyn vederbörligen tagits i för året gällande budget. Framställningskostnaderna för texten hafva öfverskridit de beräknade med omkring 2 700 kronor. Styrelsen har i samband med budgeten för 1912 uttryckt sin bestämda åsikt att med ökning af tidskriftens textomfång t. v. måste anstå, och har äfven träffat förfoganden för innevarande år i sådan riktning. Föreningens tillskott till tidskriften understiger emellertid det beräknade med kronor 1 215:47, sedan afskrifning skett för nyanskaffade inventarier.

Stockholm den 6 mars 1912.

För SVENSKA TEKNOLOGFÖRENINGENS STYRELSE:

SVEN LÜBECK.

G. Holmberger.

FÖRSLAGET TILL NY EXPROPRIATIONSLAG, MED SÄRSKILD HÄNSYN TILL VATTENFALLEN.

I 1910 års förslag till »lag om expropriation» hafva de båda första paragraferna under »allmänna bestämmelser» erhållit följande lydelse:

»§ 1. Pröfvar Konungen nödigt, att fast egendom skall tagas i anspråk för allmänt gagn, äfven om ägaren ej samtycker därtill, förordne Konungen, att expropriation må ske, och vare då ägaren pliktig att, i enlighet med hvad nedan sägs, afstå egendomen eller upplåta nyttjanderätt eller servitutsrätt till densamma. Innehar annan än fast egendoms ägare särskild rätt till egendomen, vare lag samma om skyldighet för innehafvaren att afstå rättigheten eller underkasta sig inskränkning däri.

§ 2. Egendom, som tillhör kronan, må ej exproprieras.»

I motiveringen hafva kommitterade, efter en kortfattad framställning af några utländska expropriationslagars affattning i berörda afseenden, förklarat hvarför man anslutit sig till metoden att låta regeringen i hvarje särskildt fall pröfva expropriationsfrågan efter formeln »allmänt gagn», i stället för att som nu söka anknyta myndigheternas bestämmanderätt till en så pass fullständig och vägledande utpräknings af exempel, att expropriationsändamålen kunna sägas vara i lag bestämda. Emot bibehållande af sistnämnda anordning anföra kommitterade att det i utlandet med växande utveckling visat sig medföra nästan oöfvervinnliga svårigheter att i lag begränsa expropriationsrätten, ett förhållande, som anses råda äfven hos oss. Redan framkomna önskemål från skilda håll visa detta, det allmännas uppgifter växa och därmed de fall, då vid konflikt mellan allmänt och enskildt intresse det förra bör eventuellt med tvång kunna förverkligas. Statens plikt att uti strider inom näringslivet ingripa ordnande, vägledande och stödjande — i den mån staten därför ägde förutsättning och det enskilda initiativet icke behöfde befaras blifva slappadt — anses nödvändiggöra friare gränser för expropriationsrätten, om en lagstiftning i ämnet skall kunna äga besänd under en något så när afsevärd framtid.

De betänkligheter, som från näringsvänligt håll kunna framställas mot den föreslagna formuleringen, hafva kommitterade själfva vidrört, särskildt framhållande den våda förslaget kunde tänkas hafva för den enskilda äganderätten. Någon olägenhet i detta afseende skulle emellertid erfarenheten från andra länder icke gifva vid handen; och för vårt lands vidkommande hade vi därjämte att trygga oss till »en vaken och obunden allmän kontroll samt frihet från administrativa öfvergrepp». Straxt före hafva kommitterade emellertid — i syfte att uppvisa svårigheten af expropriationsrättens begränsning — gjort ett par uttalanden, som belysa saken från en annan sida.

»Hvad man känner om de nuvarande expropriationsbehofven bär för öfrigt i ej ringa grad tillfällighetens prägel. Vissa önskemål hafva på grund af en eller annan omständighet funnit målsmän, som bragt dem till offentligheten, men man har knappast anledning antaga, att icke andra kanske lika behjärtansvärda behof på något håll kunna förefinnas, utan att ännu hafva kommit till allmän vetskaps.

Det är också ett spörsmål af den mest svårlösta och grannlaga natur att vid en viss tidpunkt med den allmän-

giltighet, hvarförutan en bestämmelse icke bör upphöjas till lag, afgöra, hvilka särskilda ändamål böra framför andra gynnas med expropriationsrätt. *Uppfattningen om hvad allmänt behof kräfvat, växlar efter tidsförhållandena o h efter enhvars politiska och sociala åskådning* (kurs. af under-tecknad). Säkerligen skall på detta område liksom på andra icke sällan inträffa, att önskemål, hvilka vid sitt första framträdande verka såsom hugskott utan reellt underlag, inom kort vinna allmänt erkännande såsom berättigade.»

Mot denna bakgrund sedt kan man knappast säga, att expropriationslagsförslaget affattning och motivering äro ägnade att ingifva våra näringsidkare någon känsla af trygghet mot missbruk. I och för sig måste det anses vara en svaghet att uttryckligen behöfva göra tvångsrätt till förvärf af annans egendom beroende af politiska kastvindar, och från denna principiella synpunkt torde väl lagförslaget vid riksdagsbehandlingen komma att noga prövas.

Från industriens sida måste under alla förhållanden göras kraftigt gällande, att expropriationsrätt ej bör — annat än för ovillkorliga statsändamål — förekomma i fråga om egendom, som staten åsyftar att utnyttja under ungefär samma former, som den enskilde ägaren själf skulle kunna göra, d. v. s. för »privatekonomiskt» ändamål. Kommitterades motivering och andra omständigheter äro särskildt ägnade att leda uppmärksamheten till *vattenfallen*.

Det är i närvarande stund svårt att utfinna ett ovillkorligt statsändamål, som skulle motivera en expropriation af ett vattenfall. I en framtid *kan* den elektriska järnvägsdriften utan tvifvel blifva ett dylikt statsändamål — nu är den det förvisso icke — och då är mot en sådan expropriation ej mycket att erinra. Men i egenskap af producent af elektrisk energi för distribution under vanliga former (exempel Trollhättan, Älfkarleby) och i konkurrens med enskilda, bör staten ej tillerkännas annan rätt än som tillkommer andra. Om sålunda ett bruk eller annan industriell anläggning, kanske en med staten konkurrerande kommunal eller enskild kraftdistribution, med hänsyn till sin framtida utveckling förvärfvat ett vattenfall, något som naturligt nog ofta är förhållandet, så får detta icke i konkurrensyfte exproprieras. Med samma fog borde en kommun eller en industriell anläggning, af hvilken kanske tusentals människor äro beroende, få exproprieras ett vattenfall från staten, något som lagförslaget § 2 emellertid uttryckligen förbjuder.

Det är möjligt, att lagförslaget upphofsman i hufvudsak dela den uppfattning, som ofvan kommit till uttryck, ehuru i sådant fall frågans ekonomiska innebörd och lagens konsekvenser torde hafva underskattats. Man förutser möjligheten, att en enskild får exproprieras från en annan enskild, dock endast undantagsvis och — som riktigt är — ej blott därför att han anses kunna utnyttja egendomen ekonomiskt fördelaktigare än ägaren. Men sistnämnda reservation har fått falla, då det gäller stat, kommun och offentlig korporation, i det man härom yttrar: »Å andra sidan kan ifrågasättas, om tillräcklig anledning att anse expropriationsrätt befogad alltid ligger däri, att ett ändamål företrädes af staten. Äfven staten kan ju